

การสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทย

Representation of Heroes from Commoners in Thai Film

บัญญัติ พูลทรัพย์* Banyong Phoosap*
สมสุข หินวิมาน** Somsuk Hinwiman**
โสภัทร นาสวัสดิ์** Sopath Nasawat**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทย และ 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทย โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยจะอาศัยวิธีการวิจัยด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Textual analysis) ผ่านกระบวนการเล่าเรื่อง (Narrative) ในภาพยนตร์แต่ละเรื่อง โดยใช้กรอบแนวคิดการเขียนประวัติศาสตร์จากเบื้องล่าง (History From Below) เพื่อใช้ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษ จากภาพยนตร์ไทยทั้งหมด 11 เรื่อง 1) บางระจัน 2) องค์บาก 3) ซาโกยูไนเต็ด 4) โหมโรง 5) หลวงพี่เท่ง 6) มนุษย์เหล็กไหล 7) สี่ยามา 8) ครัวบ้านนอก บ้านหนองฮีใหญ่ 9) อินทรีแดง 10) ซามูไร อโยธยา

181

*นักศึกษาระดับปริญญาเอก คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ช่องทางการติดต่อ : 081-4445574 หรือ Line ID: Ottonov หรือ Thailandactor@gmail.com

*Ph.D. candidate in Communication Arts, Dhurakij Pundit University, Bangkok, Thailand
Telephone: 081-4445574 Line ID: Ottonov Email: Thailandactor@gmail.com

**อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

**Thesis supervisory committee

11) ขุนรองปลัดชู เพื่อศึกษาภาพยนตร์ไทยประกอบสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนอย่างไรและภาพตัวแทนดังกล่าวสัมพันธ์กับโลกความเป็นจริงอย่างไร

ผลวิจัยพบว่า การสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทยส่วนใหญ่นำเสนอในรูปแบบของภาพยนตร์แอ็คชั่น (Action Film) และมีโครงเรื่องแบบปฏิบัติภารกิจ (Mission Accomplished Plot) วัตถุประสงค์ในการต่อสู้ของตัวละครวีรบุรุษแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกคือเพื่อสถาบันหลัก ได้แก่ 1) เพื่อชาติ (Theme of Nationalism) 2) เพื่อศาสนา (Theme of Religion) 3) เพื่อพระมหากษัตริย์ (Theme of Monarchy) กลุ่มที่สองคือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ได้แก่ 1) ต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ 2) คัดค้านอำนาจรัฐ 3) ขบไล่ต่างชาติ โดยคุณลักษณะของวีรบุรุษสามัญชนที่พบในภาพยนตร์ไทย ทั้ง 11 เรื่องมี “จุดร่วม” ที่เหมือนกันคือคุณสมบัติในการเสียสละตนเองเพื่อปกป้องและแก้ไขวิกฤติที่เกิดขึ้นกับสังคมส่วนรวม อันเปรียบเสมือนกับรากฐานที่จำเป็นต้องปรากฏในตัวละครวีรบุรุษ และตัวละครวีรบุรุษมักแก้ไขปัญหาด้วยการใช้ทั้งอาวุธแบบละมุนละม่อมกับอาวุธที่ใช้ความรุนแรง ส่วนจุดจบของตัวละครวีรบุรุษมีสองแนวทาง 1) กลับสู่ถิ่นฐานบ้านเกิดของตนหรือไม่ก็ต้องปกปิดตัวตน 2) ตาย

องค์ประกอบประการแรกที่มีผลต่อการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทยก็คือ องค์ประกอบด้านบริบททางสังคม (Social Context) ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นพบว่าปัจจัยทางด้านเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบริบทสังคมอันอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง ก็ส่งผลต่อการสร้างความเป็นวีรบุรุษในโลกของภาพยนตร์ และในทางกลับกันวีรบุรุษใน

โลกของภาพยนตร์ ก็เป็นการจุดประกายให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบประการต่อมาจากการศึกษาการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทย พบว่าภาพยนตร์ไทยที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นไปตามแนวคิดของ E.P. Thompson คือ History from Below เสียทั้งหมดและไม่ใช่แบบที่ภาพยนตร์วีรบุรุษประเภทอื่นๆที่นำเสนอ History from Above แท้จริงแล้วในกรณีของสังคมไทยสิ่งที่ภาพยนตร์สร้างก็คือ History from The Middle กล่าวคือ ชนชั้นนายทุน ซึ่งเป็นชนชั้นกลางของสังคมเป็นผู้เล่าเรื่องราวและกำหนดทิศทางของภาพยนตร์และองค์ประกอบสุดท้ายสิ่งที่ภาพยนตร์ได้สร้างขึ้นมานั้นทำให้เกิดกระบวนการที่เรียกว่า การสร้างความจริงทางสังคม(Social Construction of Reality) ทำให้ผู้ชมที่รับชมภาพยนตร์เชื่อว่าสิ่งที่ภาพยนตร์สร้างขึ้นมานั้นคือเรื่องจริง จนทำให้เกิดภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนขึ้น และเมื่อสิ่งที่ภาพยนตร์นำเสนอหรือเรียกว่า “โลกทางสังคม” ประกอบกับความรู้เดิมที่มีอยู่หรือเรียกว่า “โลกทางกายภาพ” จึงได้เป็นอัตลักษณ์ของวีรบุรุษสามัญชน

คำสำคัญ: กระบวนการสร้างภาพตัวแทน / วีรบุรุษสามัญชน / ภาพยนตร์ไทย / อัตลักษณ์

Abstract

The purpose of this research has two purposes, namely 1) For analyzing image creation process of heroes representation from commoners in Thai film, and 2) For studying identity of heroes from commoners by making qualitative research of textual analysis method through narrative process in each film, by using concept frame in writing history from below in order to utilize it in creation of heroes representation from 11 Thai films, which are 1) Bang Ra Chan ; 2) Ong Bark ; 3) Sakai United ; 4) Home Roang ; 5) Luang Pee Theng ; 6) Manut Lek Lai ; 7) See Ya Ma ; 8) Khroo Ban Nok (Upcountry Teacher) of Ban Nong Hee Yai ; 9) Insee Daeng (The Red Eagle) ; 10) Samurai Ayothaya ; 11) Khun Rong Palad Choo

The other purpose of this thesis is also to study to see how the Thai movies create the representation of heroes from commoners, and how the image of such representation is in relation with the world of reality.

Study result Creation of the representation image of heroes from commoners in the Thai film mostly proposes in Action Film with structure of the story as mission accomplished plot. The purpose of fighting of the hero characters are divided into two groups, the first group is for the main institution, namely 1) Theme of nationalism ; 2) Theme of religion; 3) Theme of monarchy, while the second group is for other purposes, namely 1) Fighting against the flow

of globalization ; 2) Having objection against State power ; 3) Driving out foreign invaders, with the quality of heroes from commoners found in all the 11 Thai movies with the same “Common Aim” which is sacrificing themselves for protection of the country and elimination of the crisis occurs to the society, which is necessary basis that must appear in character of heroes. Hero characters solve the problem smoothly or violently by using weapons. The end of heroes are two ways 1) Returning to their home towns, or having to cover themselves ; 2) Death

The first visualization element of the image creation of hero representation from commoners in the Thai film is Social Context. The researcher found that factors from events occur in Social Context in the world of reality resulting in creation of heroes in the film world, and on the contrary, heroes in the film world also spark the change in society. The next element has been found from studying the representation image of heroes from commoners in Thai film that all in is not in accordance with the concept of E.P. Thompson that all is from “History from Below”, nor the other type of the movies heroes which offer “History from Above”. As the matter of fact, in case of the Thai society, the thing the movies create is “History from the Middle”. The last element in the movies creation is the process called “Social Construction of Reality”, making the audience believe that thing created by movies is real story, to the

point that the image of heroes from commoners occur, and when the thing offered by the movies or called “Society World” in conjunction with the existing knowledge called “Physical World” it is therefore becoming the identity of heroes from commoners.

Keywords: Representation / Heroes from Commoners / Thai Film / Identity

บทนำ

สังคมได้ประกอบสร้างให้มีผู้ชายที่มีคุณลักษณะพิเศษ และได้เรียกผู้ชายที่มีลักษณะพิเศษนี้ว่า “วีรบุรุษ” (Hero) โดยจะมีลักษณะพิเศษเหนือธรรมชาติ ซึ่งเหมือนกับเป็นผู้ตายแล้วแต่กลับมาเกิดใหม่ เพื่อมาทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่ด้วยพลังที่สร้างสรรค์และให้ความช่วยเหลือมนุษยชาติ ซึ่งลักษณะการกำเนิดของวีรบุรุษอาจมีจุดกำเนิดที่แตกต่างกัน เช่น อาจเกิดมาจากสภาพร่างกายที่แข็งแรง เพราะเป็นการรวมกันระหว่างมนุษย์กับสัตว์ หรือเป็นผู้มีอำนาจมาเกิดใหม่ หรือเกิดมาจากมนุษยธรรมดา แต่โชคชะตาได้กำหนดให้ทำในสิ่งที่ยิ่งใหญ่ (Campbell, 1973)

อีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า วีรบุรุษ หรือ ผู้ยิ่งใหญ่ (Hero or Big man) คือ คนที่มีชื่อเสียง ได้แก่ บุคคลที่มีอำนาจหรือความสามารถในตนเองจนได้รับการยอมรับ เชื่อถือจากบุคคลอื่น ๆ ทั่วไปเป็นเวลานาน ความเป็นผู้ยิ่งใหญ่ หรือการเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงที่มีลักษณะเป็นวีรบุรุษนี้ต้องกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีความยิ่งใหญ่ เช่น ออกรบ เผยแผ่ศาสนาหรือเป็นผู้ที่ยิ่งใหญ่มาแต่กำเนิด เช่น กษัตริย์ เป็นต้น

ยุคอดีตคนในสังคมสามารถรับรู้ถึงการเป็นวีรบุรุษ โดยเรื่องเล่าจากตำนาน เรื่องเล่าขาน หรือในนิทานพื้นบ้าน จนลักษณะของวีรบุรุษเป็นเสมือนภาพมายา เพื่อไปกำหนดการรับรู้ ถึงการเป็นวีรบุรุษและแบบแผนปฏิบัติของคนในสังคมนั้นได้ วีรบุรุษจะกระทำการตอบสนองต่อความต้องการของสังคมเพื่อปกป้องประชาชนจากอันตรายและรักษาความเรียบร้อยของประชาชน วีรบุรุษกรีกมักเป็นนักรบ ซึ่งผสมผสานระหว่างความเป็นมนุษย์ทั่วไปกับพระเจ้า หรือผสมผสานระหว่างเรื่องทางโลกกับความเชื่อทางจิตวิญญาณ ในขณะเดียวกัน นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2544)

กล่าวว่าในอดีตผู้ที่ป็นวีรบุรุษมักจะเป็นเทพ นักรบ พระมหากษัตริย์ผู้นำศาสนา ผู้คนจะยกย่องวีรบุรุษขึ้นเป็นเทพหรือผีผู้พิทักษ์ หากพิจารณาถึงวิวัฒนาการความหลากหลายแนวคิดเกี่ยวกับวีรบุรุษของไทยแต่โบราณแล้วนั้น แนวคิดวีรบุรุษ ได้จำลองเอาอุดมคติของคุณธรรมที่สังคมยกย่องที่มีการเปลี่ยนแปลงเรื่อย ๆ ไว้ในรูปบุคคล ทำให้สามารถย่อและสืบทอดอุดมคติได้ง่าย อีกทั้งสามารถสื่อสารอุดมคตินี้ได้ในรูปแบบของเรื่องเล่า (Narratives) อันเป็นการสื่อด้วยภาษาที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ก่อนที่จะเกิดรัฐชาติที่ลักษณะเป็นรัฐรวมศูนย์ มีจารีตในการสร้างวีรบุรุษ 4 ประเภท คือ 1. วีรบุรุษทางวัฒนธรรม 2. วีรบุรุษของประชาชน 3. วีรบุรุษของราชสำนัก 4. วีรบุรุษของศาสนา เนื่องจากจารีตทั้ง 4 อย่างนี้มีความสัมพันธ์กันและส่งอิทธิพลแก่กันตลอดมา

พัฒนาการของสื่อกับการสร้างวีรบุรุษ

จากความหมายของวีรบุรุษและยอดวีรบุรุษ ที่ถูกสร้างขึ้นมาตั้งแต่เรื่องเล่า นิทานพื้นบ้าน (Folk Tale) จนมาถึงยุคเฟื่องฟูของสื่อสิ่งพิมพ์อย่างการ์ตูนเล่ม (Comics) และเกิดการพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น รวมถึงตั้งแต่มีการปฏิวัติศิลปะการพิมพ์ (Graphic Revolution) แนวความคิดเกี่ยวกับความยิ่งใหญ่ของบุคคลเริ่มเปลี่ยนแปลงไปสองศตวรรษที่ผ่านมา “วีรบุรุษ” (Hero) ซึ่งเชื่อกันว่ากำเนิดจากประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า เปรียบเหมือนตัวแทนแห่งเทพ และมีคุณสมบัติพิเศษกว่าผู้อื่น แต่ในปัจจุบันสถาบันสื่อมวลชน (Press Agent) สามารถสร้างภาพของบุคคลให้ดูเหมือนผู้ยิ่งใหญ่ได้โดยอาศัย

ความชำนาญทางการสื่อสารมวลชนและโน้มน้าวใจ โดยสร้างความสำเร็จที่เสถียรในรูปแบบใหม่ขึ้นมาแทนที่ แต่ยังคงอาศัยจิตสำนึกของความศรัทธาต่อ “วีรบุรุษ” เช่นเดิม (Boorstin, 1978)

เมื่อเทคโนโลยีทางการสื่อสารเปลี่ยนไป ภาพยนตร์ (Film) ได้ถือกำเนิดขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2438 ภาพยนตร์จึงได้รับความนิยมมาก เพราะเป็นสื่อที่มีทั้งภาพ และเสียง ภาพยนตร์จึงมีคุณสมบัติในเรื่องของความสมจริง จึงทำให้การนำเสนอภาพของวีรบุรุษจากเรื่องเล่าในตำนานแบบเดิม กลับกลายเป็นการเสนอเรื่องราวของวีรบุรุษลงบนแผ่นฟิล์ม และในปัจจุบันเป็นยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน ซึ่งหัวใจสำคัญของการสื่อสารในปัจจุบันนี้

ภาพยนตร์จัดได้ว่าเป็นหนึ่งในสื่อมวลชนที่มีคุณลักษณะพิเศษด้าน “ภาพและเสียง” ตลอดจนมี “ความกำกวมระหว่างสื่อเก่ากับสื่อใหม่” กล่าวคือ มีการใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง การแสดงและเนื้อหาจากสื่อในอดีต อาทิ ลิเก นิทานและการละคร ผสมกับสื่อใหม่ คือ เทคนิคของกล้องและการตัดต่อภาพ จึงทำให้ภาพยนตร์ได้รับความนิยมจากผู้ชมเป็นจำนวนมาก อีกทั้งไม่จำกัดเพศ วัยชนชั้น เชื้อชาติ หรือพื้นที่ แม้แต่คนที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ก็สามารถรับชมภาพยนตร์และเข้าใจได้ง่ายด้วยเช่นกัน (กำจร หลุยยะพงศ์, 2551) ในส่วนของขั้นตอนการผลิต ภาพยนตร์ใช้เทคนิคการผลิตระหว่าง “ความจริงกับจินตนาการ” กล่าวคือ มีการใช้ตัวละคร ฉากหรือเหตุการณ์จริงมาผสมกับจินตนาการหรือทัศนคติของผู้สร้างภาพยนตร์ที่สอดแทรกลงไปทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ซึ่งทำให้เนื้อหาในภาพยนตร์เป็นประหนึ่งเรื่องจริงบนความฝันหรือความฝันบนเรื่องจริง

ภาพยนตร์กับการต่อสู้ทางชนชั้น

พ.ศ.2438 ภาพยนตร์ถือกำเนิดขึ้นในสังคมตะวันตก เป็นระยะเวลาที่ชนชั้นนายทุนได้เข้ามามีอำนาจในการบริหารบ้านเมือง ดังนั้น การสะท้อนภาพและการแสดงออกจึงดำเนินไปภายใต้สภาพแวดล้อมของสังคมทุนนิยมและกรอบอุดมการณ์เสรีนิยมของชนชั้นนายทุน ภายใต้เงื่อนไขของสังคมทุนนิยมจึงทำให้การกำเนิดของภาพยนตร์ไม่ได้เป็นประติมากรรมบันเทิงหรือศิลปะบริสุทธิ์ และก็ไม่ได้เป็นสื่อสารมวลชนธรรมดาๆ แต่ภาพยนตร์มันยังมีสถานะเป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่สามารถทำกำไรให้ผู้ผลิตหรือชนชั้นนายทุน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ภาพยนตร์ถูกนำออกเผยแพร่ในตลาดอย่างกว้างขวางไร้พรมแดนดังเช่นอุตสาหกรรมอื่นๆ

ภายหลังที่ภาพยนตร์กำเนิดได้ 2 ปี ภาพยนตร์ก็เข้าสู่ประเทศไทย ขณะนั้นอำนาจรัฐยังคงปกครองด้วยชนชั้นเจ้าศักดินา แม้ว่าการเข้ามาเปิดประตูการค้าของเหล่าจักรวรรดินิยมตะวันตกก่อนหน้านี้จะส่งผลให้โครงสร้างความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบศักดินาไทยต้องแปรเปลี่ยนไปสู่ระบบความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบทุนนิยมมากขึ้น เกิดการขยายตัวของชนชั้นกลางมากขึ้นก็ตาม แต่อุดมการณ์เสรีนิยมที่ก่อตัวขึ้นพร้อมๆ กับระบบการผลิตแบบทุนนิยมยังคงจำกัดตัวอยู่ในวงแคบๆ ของคนกลุ่มเล็กๆ ในเมืองหลวง ไม่ได้แพร่หลายไปในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศสยาม ซึ่งยังจมปลักอยู่กับอุดมการณ์ศักดินาที่ผสมผสานระหว่างความเชื่อแบบ “พุทธ-พราหมณ์-ผี” ซึ่งครอบงำสังคมอยู่มานานหลายร้อยปี

อุดมการณ์แบบศักดินา อธิบายว่าสังคมประกอบด้วยบุคคลที่ฐานะไม่เท่าเทียมกันขึ้นต่อกันเป็นลำดับชั้น แต่ละคนอยู่ในฐานะและ

หน้าที่ที่กำหนดมาอย่างถูกต้องแล้ว แต่ละครคนควรต่างทำหน้าที่เพื่อความ เป็นเอกภาพและการดำรงอยู่ของสังคมซึ่งอยู่ในสภาพดีแล้ว ชนชั้นศักดินา อ้างว่าการที่มีชนชั้นต่ำมีเจ้ามีไพร่ต่างฐานะกันเป็นเพราะกรรมในชาติก่อน กรรมกำหนดฐานะของบุคคลในสังคม ฉะนั้นการที่บุคคลใดอยู่ในฐานะ ใด ยากเข็ญหรือพูนสุขจึงชอบธรรมแล้ว เป็นเพราะกรรมของบุคคลนั้น เอง ไม่ใช่เป็นเพราะระบบสังคม(ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2524) อุดมการณ์ เช่นนี้ถูกถ่ายทอดสู่ประชาชน การผลิตซ้ำ และกลไกอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้ อำนาจผูกขาดและควบคุมของสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่มีพัฒนาการต่อ เนื่องยาวนาน ภายใต้การครอบงำของอุดมการณ์ชนิดนี้เองที่ทำให้ชนชั้น เจ้าศักดินาสามารถรักษาสถานะนำ (Hegemony) ของคนในสังคมและ พิทักษ์รูปแบบความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบศักดินา ซึ่งนำมาซึ่งอำนาจ ทางเศรษฐกิจและอำนาจผูกขาดทางการเมืองไว้กับชนชั้นคนได้เป็นระยะ เวลายาวนาน

ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวีรบุรุษที่ทำการต่อสู้กับความชั่วร้าย หรือปกป้องคุณงามความดีนั้น จัดเป็นภาพยนตร์ประเภทหนึ่งที่ผู้ชมต่างก็ ชื่นชอบและให้การตอบรับที่ดีมาตลอดทุกสมัย แต่ภาพยนตร์ไทยที่ เกี่ยวข้องกับวีรบุรุษ ส่วนใหญ่ก็จะเกี่ยวข้องกับชนชั้นสูง สถาบันกษัตริย์ หรือราชวงศ์ในสังคม มีเพียงไม่กี่เรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับชนชั้นล่างหรือ ชนชั้นสามัญชน ที่ทำประโยชน์เพื่อสังคมหรือถิ่นฐานบ้านเกิดของตน ผู้วิจัย จึงสนใจภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับวีรบุรุษที่เกิดจากการเขียนประวัติศาสตร์ จากเบื้องล่าง (History from Below) ตามแนวคิดของ E.P. Thompson แห่งสำนักวัฒนธรรมศึกษาแห่งอังกฤษ (British Cultural Studies) ทฤษฎี

แนววัฒนธรรมศึกษา มีแนวคิดหลักที่สำคัญ ที่เรียกว่า การสร้างความเป็นจริงทางสังคม (Social Construction of Reality) ซึ่งอธิบายว่า ความเป็นจริง (Reality) นั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่มียู่ก่อนแล้วรอให้นักวิชาการไปค้นพบ นักวัฒนธรรมศึกษาเชื่อว่า ความเป็นจริงนั้นเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น มา ซึ่งหมายความว่า ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ทั้งทางสังคม วัฒนธรรม และแม้กระทั่งความเป็นจริง ก็เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งสิ้น เนื่องจาก ความเป็นจริงเหล่านี้มีอยู่มากมาย โดยที่เราไม่รู้ชัดเจนจากมันได้นั้น เรา จึงต้องสร้าง โลกแห่งความหมายขึ้นมาเป็นโลกที่เราสามารถอธิบายได้ ให้ความหมายได้ กำหนดแบบแผนได้ ทำให้คนเรามีความรู้สึกมั่นคงขึ้น เป็นที่ยึดเหนี่ยวได้ เมื่อนำแนวคิดการประกอบสร้างความเป็นจริงมาใช้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2551)

ตามแนวความคิดของสำนักวัฒนธรรมศึกษาและได้รับอิทธิพล มาจากทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ที่สนใจเรื่อง การประกอบสร้างความหมายของสื่อ (Constructionist Approach) เชื่อว่า ภาพตัวแทนมิใช่การสะท้อน/เลียนแบบ/ค้นพบ หากแต่เป็นการประกอบสร้างส่วนเสี้ยวหนึ่งของโลกแห่งความเป็นจริง หรือ ที่รู้จักกันในชื่อแนวคิด เรื่อง การประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคม (Social Construction of Reality) การประกอบสร้างความเป็นจริงนี้ไม่ได้สะท้อนความจริงทั้งหมด เหมือนกับแนวทางการสะท้อนภาพที่เป็นจริง (Reflective approach) หรือ ไม่ได้สนใจวิธีการมองโลกของผู้หนึ่งผู้ใดเหมือนกับการตั้งใจให้เป็นความจริงอันเป็นไปตามแนวทางเจตจำนงของผู้รับสาร (Intentional Approach) แต่ทว่าภาพตัวแทน เป็นการเก็บเกี่ยว รวบรวม สัญญะต่าง ๆ ที่ผู้คนในสังคมได้สร้างขึ้นมา แล้วรวมเอาความหมายเหล่านั้นบรรจุเข้าไปในสิ่งใด

สิ่งหนึ่ง เพื่อให้เกิดความหมายใหม่ และยังรวมถึงสิ่งที่มีปรากฏอยู่เดิมแล้ว ในสังคม เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกันของความหมายเดิมกับความหมายใหม่ แต่ความหมายใหม่ที่สร้างขึ้นมานั้น อาจเป็นสิ่งที่มีความจริง หรือไม่มีอยู่จริง หรืออาจสร้างมาจากที่ไม่มีจริงอยู่แล้วและให้เป็นสิ่งที่ไม่มีความจริงอีกครั้งหนึ่งก็เป็นได้ แต่ผลลัพธ์สุดท้ายของการสร้างก็คือ คนทั่วไปก็อาจจะมีความโน้มเอียงว่าสิ่งเหล่านี้มีอยู่จริง นอกจากนี้ในทัศนะของนักคิดกลุ่มนี้ยังเชื่อด้วยว่า มนุษย์จะเป็นผู้สร้างบริบทหรือสภาวะการณ์ขึ้น โดยมีตนเป็นส่วนหนึ่งของสภาวะการณ์หรือระเบียบสังคมนั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือมนุษย์เป็นผู้สร้างสังคมขึ้น แล้วกำหนดความหมายของสิ่งต่างๆ ในสังคมนั้นตามที่ตนเห็นสมควรนั้นเท่ากับว่าความหมายของสิ่งต่างๆ ในสังคม วัฒนธรรมรวมทั้ง “ความเป็นจริง” (Reality) จึงมิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ก่อนแล้ว แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างมา (Construct) ดังนั้น “ความเป็นจริง” ต่างๆ จึงสามารถจะถูกหรือความหมายเดิม (Deconstruct) หรือสร้างเป็นความหมายใหม่ (Reconstruct) ได้อยู่ตลอดเวลา (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526, น. 148) หากกล่าวถึง “ความเป็นจริง” ในโลกนี้มีอยู่มากมาย มนุษย์ไม่สามารถจะสัมผัสหรือรับรู้ความเป็นจริงที่มีอยู่มากมายในโลกนี้ด้วยประสบการณ์ตรงในทุกๆ เรื่อง ดังนั้น มนุษย์จึงต้องสร้าง “โลกแห่งความหมาย” (World of Meanings) หรือโลกเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic World) ขึ้นมา เพื่อที่จะอธิบายหรือให้ความหมายแก่ “ความเป็นจริง” โดยมี “ตัวกลาง” อันได้แก่สถาบันต่างๆ ในสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา หรือสื่อภาพยนตร์ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงและโลกแห่งความหมาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทยในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ยึดแนวคิด

ประวัติศาสตร์จากชนชั้นล่าง (History from Below) ของ E.P. Thompson แห่งสำนักวัฒนธรรมศึกษาแห่งอังกฤษ (British Cultural Studies) มาวิเคราะห์ตัวละครวีรบุรุษ แต่แนวคิดประวัติศาสตร์จากชนชั้นล่าง (History from Below) ได้กล่าวถึงบริบทสภาพชนชั้นของฝั่งตะวันตก ที่มีชนชั้นล่างหรือชนชั้นแรงงานแต่ในบริบทสังคมไทยนั้นไม่ได้มีการมีการกำหนดแบบในสังคมตะวันตก ผู้วิจัยจึงปรับเปลี่ยนจาก “ชนชั้นล่างหรือชนชั้นแรงงาน” มาเป็น “สามัญชน” เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและสอดคล้องกับภาพยนตร์ตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกมาทำการศึกษา ซึ่งการยืมแนวคิดในครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกประเภทของตัวละครได้ชัดเจน โดยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะสามารถนำไปช่วยขยายองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางการสื่อสาร วารสารศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ฯลฯ และยังสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้คนได้กระทำความดี เพื่อประโยชน์เพื่อส่วนรวม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทย
2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อความเข้าใจกระบวนการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทยที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรม

2.งานวิจัยชิ้นนี้มีคุณค่าในการสร้างความเข้าใจในความดีงามของมนุษย์ มาผ่านกระบวนการประกอบสร้างความหมายขึ้นมาในรูปลักษณะของวีรบุรุษแม้ว่าลักษณะภายนอกจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ตามแต่ปัจจัยอื่น ๆ ที่จะมากำหนดก็ตาม แต่ลักษณะภายในของวีรบุรุษ ก็คือลักษณะของการมี “จิตสาธารณะ” ในการเสียสละตนเองเพื่อส่วนรวมนั้นก็ยังคงอยู่อย่างไม่จางหายไป

3.เพื่อใช้ในการพัฒนาต้นแบบ (Model) “การสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทย” ผ่านการสื่อสารมวลชน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาองค์ประกอบด้าน ตัวบท (text) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตแยกย่อย ดังนี้ ในส่วนของ “ตัวบท” (text) ผู้วิจัยเลือกภาพยนตร์ไทยที่ออกฉายในโรงภาพยนตร์จำนวน 11 เรื่องจากจำนวนภาพยนตร์ไทยทั้งหมดที่มีการผลิตขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ถึง พ.ศ. 2555 ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 565 เรื่อง ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกภาพยนตร์แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยการคัดเลือกภาพยนตร์ไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวีรบุรุษที่ผลิตฉายในโรงภาพยนตร์โดยตัวละครหลักในภาพยนตร์ต้องมาจากสามัญชน ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่นำภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับราชสำนักมาทำการวิจัยและตัวละครหลักในภาพยนตร์ต้องกระทำสิ่งที่เรียกว่า “จิตสาธารณะ” เพื่อชุมชนหรือสังคมส่วนรวม ภาพยนตร์ทั้ง 11 เรื่อง มีดังนี้

รายชื่อภาพยนตร์	ปีที่ฉาย	ตัวละครวีรบุรุษ
1. บางระจัน	2543	ชาวบ้านบางระจัน
2. องค์บาก	2546	บุญทิ้ง
3. โหมโรง	2547	ศร หรือ หลวงประดิษฐไพเราะ
4. ซาโกยูไนเต็ด	2547	นักฟุตบอลทีมชาติซาโกยูไนเต็ด
5. หลวงพี่เท่ง	2548	หลวงพี่เท่ง
6. มนุษย์เหล็กไหล	2549	ฉาน หรือ มนุษย์เหล็กไหล
7. สีขามา	2551	ชาวบ้านสีขามาปัจจุบันและที่มาจากอนาคต
8. ครูบ้านนอก (บ้านหนองฮีใหญ่)	2553	ครูพิเชษฐ์
9. อินทรีแดง	2553	โรม หรือ อินทรีแดง
10. ซามูไร อโศกยา	2553	ยามาคะ หรือ ออกญาเสนาภิมุข
11. ขุนรองปลัดชู	2554	ขุนรองปลัดชู

แนวคิดและทฤษฎี

1. แนวคิดเรื่องประวัติศาสตร์จากชนชั้นล่าง (History from Below) ของ E.P. Thompson สำนักวัฒนธรรมศึกษาเบอร์มิงแฮม (The Birmingham School of The Cultural Studies) ซึ่งแนวคิดนี้สามารถจำแนกประเภทของตัวละครวีรบุรุษได้อย่างชัดเจนว่าตัวละครจากภาพยนตร์คนไหนไหนคือ วีรบุรุษสามัญชน

2. แนวคิดเรื่องวีรบุรุษวิเคราะห์และจำแนกวีรบุรุษแบบ Syntagmatic ซึ่งเป็นการวิเคราะห์โครงสร้างของการเล่าเรื่องนิทานพื้นบ้าน

3. ภาพตัวแทน (Representation) การให้ความหมายแก่สิ่งต่างๆ ในโลกความจริง ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ ผู้คน เหตุการณ์ หรือความคิดที่เป็นนามธรรมและกระบวนการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของทั้ง 3 สิ่งเข้าด้วยกัน

4.แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความเป็นจริงทางสังคม (Social construction of reality) สื่อมวลชนสามารถสร้างความเป็นจริงให้เกิดขึ้นกับสังคม โดยความเป็นจริงนั้นอาจจะไม่มีความจริงอยู่เลยก็ได้ แต่สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อผู้รับสาร

5.ทฤษฎีการเล่าเรื่อง (Narrative Theory) เป็นรูปแบบสำคัญในการนำเสนอเรื่องราวของภาพยนตร์ ซึ่งประกอบไปด้วย โครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ฉากในการเล่าเรื่อง (Scene) ตัวละคร (Character) และอื่น ๆ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทย”เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยจะอาศัยวิธีการวิจัยด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Textual Analysis) ผ่านกระบวนการเล่าเรื่อง (Narrative) ในภาพยนตร์แต่ละเรื่อง โดยใช้กรอบแนวคิดการเขียนประวัติศาสตร์จากเบื้องล่าง (History from Below) เพื่อใช้ศึกษาการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษ

ผลการวิจัย

พบว่าการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทยส่วนใหญ่นำเสนอผ่านรูปแบบตระกูลของภาพยนตร์ (Genre) ในรูปแบบภาพยนตร์แอคชั่น (Action Film) เป็นส่วนใหญ่ เพราะภาพยนตร์แอคชั่น (Action Film) แสดงออกถึงความเป็นเพศชายซึ่งเป็นวิถีคิดแบบบุรุษเพศ

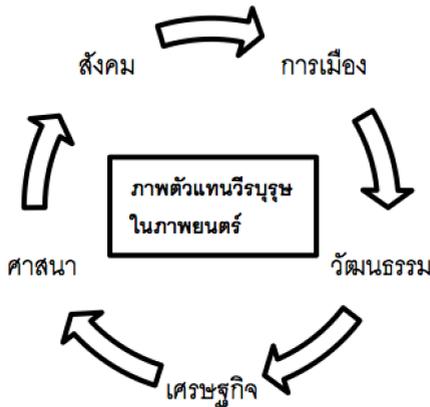
และมีโครงเรื่องแบบปฏิบัติภารกิจ (Mission Accomplished Plot) โดยมีตัวละครผู้ร้าย (Villain Character) ตัวละครมิตร (Subordinate Character) หรือตัวละครผู้อ่อนแอ (Weakened Character) เข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวละครวีรบุรุษ วัตถุประสงค์ในการต่อสู้ของตัวละครวีรบุรุษแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกคือเพื่อสถาบันหลัก ได้แก่ 1) เพื่อชาติ (Theme of Nationalism) 2) เพื่อศาสนา (Theme of Religion) 3) เพื่อพระมหากษัตริย์ (Theme of Monarchy) กลุ่มที่สองคือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ได้แก่ 1) ต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ 2) คัดค้านอำนาจรัฐ 3) ขับไล่ต่างชาติ โดยคุณลักษณะของวีรบุรุษสามัญชนที่พบในภาพยนตร์ไทย ทั้ง 11 เรื่อง มี “จุดร่วม” ที่เหมือนกันคือ คุณสมบัติในการเสียสละตนเองเพื่อปกป้องและแก้ไขวิกฤติที่เกิดขึ้นกับสังคมส่วนรวม อันเปรียบเสมือนกับรากฐานที่จำเป็นต้องปรากฏในตัวละครวีรบุรุษ และตัวละครวีรบุรุษมีแนวทางในการใช้อาวุธแก้ไขปัญหาสองแบบ คือ อาวุธแบบละมุนละม่อมกับอาวุธที่ใช้ความรุนแรง ส่วนจุดจบของตัวละครวีรบุรุษมีสองแนวทาง 1) กลับสู่ถิ่นฐานบ้านเกิดของตนหรือไม่ก็ต้องปกปิดตัวตน 2) ตาย

อภิปรายผล

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ พบว่า

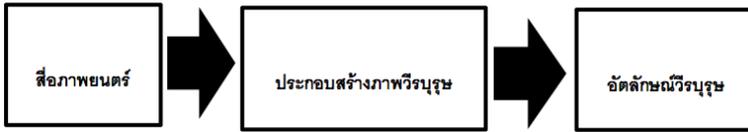
ภาพที่ 2 แสดงบริบททางสังคม (Social Context)

องค์ประกอบที่มีผลต่อการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทยก็คือ องค์ประกอบด้านบริบททางสังคม บริบททางการเมือง บริบทด้านวัฒนธรรม บริบทด้านเศรษฐกิจและบริบทด้านศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นพบว่าปัจจัยทางด้านเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบริบทต่างๆ อันอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง ส่งผลต่อการสร้างความเป็นวีรบุรุษในโลกของภาพยนตร์ และในทางกลับกันวีรบุรุษในโลกของภาพยนตร์ ก็เป็นการจุดประกายให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดความสนใจ อาจเลยไปถึง ความเชื่อและความศรัทธา เช่น ภาพยนตร์เรื่องบางระจัน ที่ทำให้เกิด

กระแสรักชาติอยู่ช่วงหนึ่ง โดยที่ผู้ชมหารู้ไม่ว่า ความจริงของประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านบางระจันเป็นเช่นใด แต่เข้าใจว่าสิ่งที่ภาพยนตร์นำเสนอ นั้น คือเรื่องจริง และโดยลักษณะของสื่อภาพยนตร์นั้นมียอดประกอบอื่นเพิ่มเติมมากกว่าแค่ตัวอักษรและภาพถ่ายแบบสื่อหนังสือพิมพ์ ซึ่งสื่อภาพยนตร์อาจจะเพิ่มเติมองค์ประกอบพิเศษอื่น ๆ ที่ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงและรู้สึกมีส่วนร่วมกับการณ์มากขึ้น

ด้วยเหตุผลที่อุตสาหกรรมภาพยนตร์มีผู้ผลิตภาพยนตร์เป็นกลุ่มคนชนชั้นกลาง โดยการผลิตและเนื้อหาของภาพยนตร์นั้นก็จะเป็นนำเสนอชนชั้นกลางเป็นหลัก ถ้าหากต้องนำเสนอภาพของชนชั้นล่างหรือสามัญชนก็จะนำเสนอไปในแนวทางของการต่อสู้ชีวิตหรือการรับใช้ชนชั้นนายทุนดังงานเขียนเรื่อง The Making of the English Working Class นั้น ธอมป์สันอธิบายว่า ความเป็นชนชั้นแรงงานนั้นไม่ได้สำคัญที่ตัวของ “ชนชั้น” (class) แต่อยู่ที่คำว่า “การสร้าง” (Making) ด้วยเหตุนี้ ธอมป์สันจึงสรุปว่า “ชนชั้น” เกิดขึ้นเมื่อผู้คนที่มีประสบการณ์ร่วมกัน ได้สานความรู้สึกร่วมกัน และจำแนกแยกแยะตัวตนของเขา หรือแม้แต่ต่อต้านตัวตนในแบบที่คนอื่น ๆ ในสังคมมาสร้างให้ (สมสุข หินวิมาน, 2548) แต่จากการศึกษาการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทยให้ ผู้วิจัยเห็นว่าภาพยนตร์ไทยที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นไปตามแนวคิดของธอมป์สัน คือ History from Below เสียทั้งหมดและไม่ใช้แบบที่ภาพยนตร์วีรบุรุษประเภทอื่นๆที่นำเสนอ History from Above แท้จริงแล้วในกรณีของสังคมไทยสิ่งที่ภาพยนตร์สร้างก็คือ History from The Middle กล่าวคือชนชั้นนายทุน ซึ่งเป็นชนชั้นกลางของสังคมเป็นผู้เล่าเรื่องราวและกำหนดทิศทางของภาพยนตร์

2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ พบว่า

ภาพที่ 3 แสดงแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ (Identity) ของวีรบุรุษ

จากแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ (Identity) ที่เป็นการตอบคำถามว่า “ฉันคือใคร” และ “ฉันเป็นใครในสายตาผู้อื่น” เป็นการกำหนดตำแหน่ง (Position) ทางสังคมที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์หรือสื่อสารทั้งกับตัวเอง และบุคคลอื่นซึ่งกล่าวได้ว่าอัตลักษณ์เกิดได้ทั้งจากการที่เราให้คำนิยามตนเองหรือคนอื่นให้คำนิยามตัวเราโดยเมื่อพิจารณาจากสภาพสังคมปัจจุบัน ที่มีการแก่งแย่งเพื่อเอาตัวรอด และผลประโยชน์ส่วนตัว โดยละเลยทอดทิ้งสังคมและผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งทำให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ มากมาย และส่งผลให้จริยธรรมของสังคมตกต่ำลงทุกวัน และนับวันยิ่งจะเพิ่มความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อสภาพสังคมเลวร้ายลงเช่นนี้ คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างหวาดระแวงซึ่งกันและกัน และมีความทุกข์ไร้การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันด้วยความจริงใจด้วยเหตุนี้คนในสังคมจึงขาดที่พึ่งพิงด้านจิตใจ ต้องการวีรบุรุษมาเป็นที่พึ่งทางใจ เพื่อเป็นต้นแบบในการยึดถือปฏิบัติตนตาม ทำให้สังคมเกิดความกระหายวีรบุรุษ อีกทั้งสังคมไทยมีวัฒนธรรมบูชาความนับถือยกย่องผู้ที่เป็นวีรบุรุษของตน ศรัทธาในตัววีรบุรุษและยึดวีรบุรุษเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

202

สื่อภาพยนตร์เองทำหน้าที่ในการสร้างความเป็นจริงทางสังคม
นี้มีหน้าที่เป็นนายประตู (Gatekeeper) คัดเลือกและนำเสนอต่อผู้รับ
ทำให้เกิดการปลูกฝังมายาคติแห่งความจริง (Mythological Truth) ใน
สังคมการสร้างวีรบุรุษโดยสื่อภาพยนตร์นี้จึงมีกลไกที่คล้ายคลึงกับการ
สร้างภาพตัวแทนซึ่งแนวคิดเรื่องภาพตัวแทน (Representation) เป็น
ผลผลิตแห่งความหมายของภาพในใจเราโดยผ่านภาษา และอาศัยตัว
เชื่อมระหว่างแนวคิดสัญลักษณ์ และภาษาที่ทำให้เราให้ความหมายกับ
สิ่งต่าง ๆ ในโลกแห่งความเป็นจริงได้ ทั้งสิ่งของ ผู้คน เหตุการณ์ ความคิด
ที่เป็นนามธรรม ดังที่เราเห็นจากภาพตัวแทนของวีรบุรุษที่นำเสนอผ่านสื่อ
ภาพยนตร์ทั้งนี้ภาพวีรบุรุษเป็นเพียงภาพตัวแทนในการเลือกนำเสนอบาง
อย่างของสื่อภาพยนตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานและคุณค่าที่มีอยู่
แล้วในวัฒนธรรมของสังคมแต่เพิ่มเติมในส่วนความเป็นภาพยนตร์เข้าไป
จึงทำให้ดูเกินจริง แต่ก็ชวนทำให้ผู้ชมเข้าถึงและติดตามในสิ่งที่วีรบุรุษ
กระทำเพื่อส่วนรวมได้ง่ายขึ้น

อาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่ภาพยนตร์ได้สร้างขึ้นมานั้นทำให้เกิด
กระบวนการที่เรียกว่า การสร้างความเป็นจริงทางสังคม (Social Construc-
tion of Reality) และทำให้ผู้ชมที่รับชมภาพยนตร์เชื่อว่าสิ่งที่ภาพยนตร์
สร้างขึ้นมานั้นคือเรื่องจริง จนทำให้เกิดภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชน
ขึ้น และเมื่อรวมกับสิ่งที่ภาพยนตร์นำเสนอหรือเรียกว่า “โลกทางสังคม”
ประกอบกับความคุ้นเคยที่มีอยู่หรือเรียกว่า “โลกทางกายภาพ” จึงได้เป็น
อัตลักษณ์ของวีรบุรุษสามัญชน

ข้อเสนอแนะ

1. ในงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการมุ่งเน้นศึกษาการ “การสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทย” เป็นหลัก แต่ในระหว่างขั้นตอนการเก็บข้อมูลนั้น ผู้วิจัยก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของความเป็นวีรสตรี (Heroine) ที่สะท้อนแนวคิดด้าน “สตรีนิยม (Feminism)” ซึ่งปรากฏอยู่ในภาพยนตร์หลาย ๆ เรื่อง เช่น สุริโยไท โมงแดง หรือแม้กระทั่งภาพยนตร์ต่างประเทศอย่าง โจนออฟอาร์ค เป็นต้น ซึ่งด้วยข้อจำกัดทางการวิจัย ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถหยิบยกนำเอาภาพยนตร์ที่มีตัวเอกเป็นวีรสตรีเหล่านี้มาทำการวิจัยได้ จึงเป็นที่น่าสนใจการศึกษาต่อไปว่า ภาพยนตร์ได้สร้างภาพตัวแทนวีรสตรีในภาพยนตร์ไทยอย่างไร

2. ในกระบวนการศึกษา “การสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทย” นั้น ผู้วิจัยได้ค้นพบว่า มีองค์ประกอบด้านการผลิตซ้ำก็มีความสำคัญในการสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทยเช่นกัน แต่เนื่องด้วยองค์ประกอบด้านการผลิตซ้ำนี้ จัดเป็นประเด็นที่มีความลึก และต้องการการศึกษาอย่างละเอียดในแง่ของความเชื่อมโยงระหว่างตัวสื่อที่ถูกผลิตซ้ำ ซึ่งกลายเป็นข้อจำกัดในงานวิจัยชิ้นนี้ที่ไม่สามารถเจาะลึกไปถึงระดับดังกล่าวได้ ดังนั้น จึงน่าจะมีการวิจัยที่มุ่งเน้นไปที่การศึกษาประเด็นทางด้านนี้โดยเฉพาะในอนาคต

3. การศึกษาผู้รับสารหรือผู้ชมจากงานวิจัย “การสร้างภาพตัวแทนวีรบุรุษสามัญชนในภาพยนตร์ไทย” ก็มีความน่าสนใจเช่นกัน โดยเฉพาะการจับกลุ่มผู้รับสารเพื่อทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ให้ชมภาพยนตร์กลุ่มตัวอย่างแล้วเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ได้ตอบถกปัญหา อภิปรายร่วมกัน แลกเปลี่ยนทัศนะกัน เพื่อให้เกิดข้อสรุปร่วมกัน

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. (2551). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐกิจศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กำจร หลุยยะพงศ์ และสมสุข หินวิมาน. (2551). *ภาพยนตร์ไทยในรอบสามทศวรรษ (พ.ศ. 2520-2547): กรณีศึกษาตระกูลหนังผีหนังรักและหนังยุคหลังสมัยใหม่*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และมนตรี เจนวิทย์การ. (2524). "วิวัฒนาการอุดมการณ์ในสังคมไทย". ใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคณะ. *เศรษฐกิจศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย*. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์ หน้า 227-8.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2544). *วีรบุรุษในวัฒนธรรมไทย. วารสารเศรษฐกิจศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. 19 (3-4 กันยายน-ธันวาคม) หน้า 1-19.
- สมสุข หินวิมาน. (2548). *ทฤษฎีสำนักรัตนธรรมศึกษา. ในประมวลสาระชุดวิชาปรัชญานิตศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร* หน้าที่ 13. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). *สังคมวิทยาปัญหาสังคม*. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- สุภา จิตติวสุรัตน์. (2545). *การสร้าง ความหมายทางสังคมและการรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์อิงเรื่องจริง*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Campbelle, Joseph. (1973). *The hero with a Thousand faces*.
Princeton, New jersey: Princeton University Press.
- Daniel J. Boorstin. (1978). *“hero to celebrity”*. *The Image*.
New York : Atheneum.

Bibliography

- Campbelle, Joseph. (1973). *The hero with a Thousand faces*.
Princeton, New jersey: Princeton University Press.
- Chattip Nartsupa and Montree Jenwitkarn. (1981). “The Evolution
Ideology In Thai Social” In Chattip Nartsupa, *Economics
and Thai History*. Bangkok : Sunsark. Pp. 227-8. (In Thai).
- Daniel J. Boorstin. (1978). *“hero to celebrity”*. *The Image*.
New York : Atheneum.
- Kamjohn Louisyapong and Somsuk Hinwiman. (2008). *Thai film in
Three Decade (B.E. 2520-2547): Film case study Horror,
Romantic, Modern*. The Thailand Research Fund. (In Thai).
- Kanjana kaewthep and Somsuk Hinwiman. (2008). *The Concept of
Economics Politics and Communication Studies*. Bangkok:
Pappim. (In Thai).
- Niti Eiwseewong. (2001). Hero in Thai Culture. *Economics Journal
Thammasat University*. 19 (3-4 September – December):
1-19. (In Thai).

- Somsuk Hinwiman. (2005). "Cultural Communication" In *Philosophy of Communication Arts and Communication Theory* Unit 13. NonThaburi: Sukhothai Thammathirat Open University. (In Thai).
- Sanya Sanyawiwat. (1983). *Sociology In Social Issues*. Bangkok: Chao Phraya Printing House. (In Thai).
- Supa Jittiwassurat. (2002). *Social Construction of Meaning and the Perception of Truth in Based-on True-Story Film*. Unpublished MA Dissertation. Bangkok: Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University. (In Thai).